

in weighing the reasons for his authorship of this anonymous message⁶⁰ to a civil dignitary on the subject of simony within his jurisdiction. For Humbert, to maintain silence with a knowledge of these evils was to incur the guilt of an accomplice and in conscience a terrible crime.

5. My own present conclusions may be summed up as follows. I consider it certain that our letter belongs to the stage of development of the anti-simoniactal attack represented by the *De ordinando pontifice* and the so-called *Epist. Widonis*.⁶¹ I also consider it certain that it originated in the atmosphere of amicability and renewed interest in Byzantine Italy during the pontificate of Leo IX. Hence I would date the letter 1050/1054.

That Humbert of Moyenmoutier, later Archbishop of Sicily and Cardinal-Bishop of Silva Candida, was the anonymous *Francigena*, whose customary zeal and personal interest and experience in South Italy prompted him to write the letter, I consider to have a high degree of probability.

6. In publishing the text I have kept emendations at a minimum. The diphthongs *œ* and *ø* are consistently replaced by *e* with cedilla in the script, but I have not followed this, e.g., for *aeccllesia*. If the notes contain more references than is customary, it is because I have judged this a convenient way to suggest pertinent material for a judgment on the text itself. My intention has been to explore a problem rather than to present a definitive opinion. For this reason, too, I have not inserted the name of Humbert, but give the text as it appears in the collection, without number, rubric or inscription of any kind. If Humbert is to be recognized as author, that must await a *peritorium in re consensus*. In the meantime, what is here sacrificed to future perfection may be compensated in some measure by present utility.

J. JOSEPH RYAN

St. John's Seminary, Brighton, Mass.

VATICAN LIBRARY, *Ms VATICANUS lat.* 3830, FOL. 17^r-19^v.

Caelitus¹ per sancti Constantinopolitani imperatoris ma- (fol. 17^v) iestatem Calabris assignato sancto karl.,² quidam francigena catholicus fidem per vilitatem carens nomine, recubans pulverem salutationemque divina pietate circa humanam necessitudinem, ut concedet, exhibens.

Multimodas³ omnipotenti Deo gratias referens, congratularer non ad modicum, sed de unius solummodo incommodissimi ac etiam turpissimi sceleris, qui sub vestro dominio agitur, foeditate⁴ tristatus sum, cuius iniquitas, ut ipsa veritas ait,⁵ in tantum est gravissimum, ut neque in presenti neque in futuro remittatur. Nam

⁶⁰ Cf. Mirbt, *Die Publizistik*, pp. 86 ff., on *anonymity* as a characteristic tendency of the controversialists.

⁶¹ Cf. Fliche, *La réforme grég.* I, pp. 119 f.; L. Saltet, *Les réordinations* (Études d'hist. des dogmes et d'ancienne litt. ecclés., Paris, 1907), pp. 179 ff.; A. Schebler, *Die Reordinationen in der "altkatholischen" Kirche* (Kanon. Studien u. Texte, X, Bonn, 1936), pp. 218 ff.

¹ *Caelitus . . . exhibens*. Cf. Greg. VII, *Reg.* I, 29a, Henry IV to Gregory: *Vigilantissimo . . . pp. Gregorio apostolica dignitate caelitus insignito Henricus . . . debiti famulatus fidelissimam exhibitionem* (MGH, *Epist.* sel. II, 1, p. 48). This is a possible trace of use of a formulary. Humbert, *Adv. simon.* III, 5: *Inde est, quod reges saeculi et principes ecclesiarum Dei tutores et defensores assignati, relicto officio desuper sibi commisso, gladium, quem ut ministri Dei et vindices in via omni operanti malum ostentant, sine causa portant . . .* (p. 204, 16).

² *kar<tu>l<ario>?* Cf. *Introd.* I, 3. The *l* is barred in the script.

³ *Multimodas . . . referens*. Cf. *Formulae Augienses* (Reichenau) *Collectio C: Formulae epistolares* (ante 850), n. 3: *Multimodas gratiarum laudes v. refero sanctitati* (MGH, *Leges V: Formulae*, p. 365); and a twelfth-century example in *Epist. Guarini abb. s. Victoris*, Card. John of Naples to G. (PL 196, 1394). This is another possible trace of use of a formulary.

⁴ Cf. *Epist. Ps.-Widonis*: *quasi prima et maxima ecclesiae castitatem foeda nimium pollutione contaminet* (p. 7, 10). See note 10, 23 *infra*.

⁵ *Matth.* xii, 32. Cf. *De ordin. pont.*: *quia ex evangelica veritate, qui contra Sp. s. aliquid dixerit, testante scriptura, neque in hoc seculo neque in futuro remissum iri* (p. 11, 36); *Epist. Ps.-Widonis*: *ne ulterius—quod absit—in Sp. s. peccare neque hic neque in futuro saeculo remittatur* (p. 7, 14).

peccare in Filium remittitur, in Spiritum autem sanctum non. Sed ne desperatione absorbeatur, peccata nostra ipse in cruce pendens delevit,⁶ in quo est remissio omnium peccatorum,⁷ qui iuravit:⁸ *Vivo ego, nolo mortem peccatoris sed ut convertatur et vivat.* Sed dicendum est de quo crimine dixeram. Fertur simoniaca heresis,⁹ quae specialiter contra Spiritum sanctum de eiusdem Spiritus donorum venalitate accusatur sanctae ecclesiae puritatem sordidissima[m] cupiditatis fece polluere,¹⁰ per vestras provincias lassiva et secura volare et passim simplices Christi columbas unciis unguibus lasserare ac nullo imperialis potestatis obstaculo abigi. Quod non leni sponsa Christi ecclesia deflet dolore[m], dum natos, quos fidem peperit Christum, heresi depredato captivos duci¹¹ videt, et duris demonum vinculis innexos actenus christianos nunc simoniacos vocitari. Haec omnia aguntur, dum ambitione quaeruntur et per pecuniam ecclesiasticae dignitatis¹² iura mercantur. Nam nemo sanctorum ecclesiasticum dominium (fol. 18) [n]umquam ambivit aut pecunia optinuit. Sed ne quasi inania ducere videar, ipsius domini Christi, cuius nos filios esse gaudemus, auctoritatem ad medium ducam. Ait enim de pastoribus loquens:¹³ *Ego sum hostium, per me si quis introierit salvabitur <et ingreditur> et egredietur et pascua inveniet; qui autem ascendit aliunde fur est et latro. Fur non venit nisi ut <furetur et> mactet et perdat.* Ecce introeunti per Christum et salus et observatio et victus promittitur. Aliunde autem ascendenti furtum et latrocinium et occisio et perditio imputatur. Quid aptius, quid clarius?¹⁴ Nam ecclesiae hostium Christum esse nullus qui legit ignorat. Introire autem illa<m> per hostium, ovium et pastor-<m>. Aliunde autem ascendere solummodo hereticorum. Sed oves et pastores salutem et observationem et victum quaerunt. Heretici autem furtum et latrocinium, occisionem et perditionem exercent, et hoc ideo quia non per Christum plane introierunt sed per heresim superbe ascenderunt. Quisquis¹⁵ enim dignus est ecclesiastico honore non spontaneus sed invitatus intrare ducitur. Quisquis autem indignus, etiam repulsus se ingerit et pro ambitione honoris praemium porrigit, inde est quod ereticus sit;¹⁶ quae omnia perfici, aut non perfici, libertas obtinet mundi, qui, dum in maligno positus¹⁷ est, quae sunt malignitate exercet ac si gratiam Dei, qua salvatus est, quae malitiae libertatem¹⁸ expellit. Velle namque et posse facere malum an bonum omnibus hominibus adest. Sed malorum merita evadere et bonorum praemia possidere non nisi ex opere proprio valet quilibet adipisci teste psalmista:¹⁹ *Et tibi (fol. 18^v) domine misericordia quia tu reddes*

⁶ delivit *ms.* Cf. *Isa.* xliii, 25: Ego sum ipse qui deleo iniquitates tuas; xliv, 22; *Act.* iii, 19; Convertimini, ut deleantur peccata vestra.

⁷ Cf. *Coloss.* i, 14: in quo habemus redemptionem per sanguinem eius, remissionem peccatorum.

⁸ *Antiph. ad Primam*, Lenten ferial office. *Ezech.* xxxiii, 11.

⁹ Cf. *Greg. I, Reg. IX*, 215: Fertur autem simoniacam heresim . . . in regni vestri finibus dominari (MGH, *Epist.* II, p. 201). John the Deacon, *Vita Greg. M.* III, 2 (PL 75, 127C). Jaffé 1744. Humbert, *Adv. simon.* I, 13 (p. 119, 42).

¹⁰ s. *ecclesiae puritatem . . . polluere.* Cf. *Epist. Ps.-Widonis*, note 4 *supra*.

¹¹ ducere *ms.*

¹² *dum ambitione . . . eccl. dignitatis.* Cf. Humbert, *Adv. simon.* II, 35: haec cretata ecclesiasticae dignitatis ambitio (p. 183, 32); III, 11: Nam primo ambitiosis ecclesiasticarum dignitatum vel possessionum cupidus (p. 211, 28).

¹³ *Johan.* x, 9, 1, 10. Cf. Humbert, *Adv. simon.* III, 34, 40 (pp. 243, 248); *De ordin. pont.* (p. 11, 4). For an earlier example of this use of the parable, compare RATHERIUS, *De contemptu canonum* I, 14-15, 21 (PL 136,

502 ff.).

¹⁴ Cf. Humbert, *Adv. simon.* Praef.: quo aptius et cautius (p. 101, 24).

¹⁵ *Quisquis . . . porrigit.* Cf. *Greg. I, Reg. IX*, 218: Sicut autem is qui invitatus rennuit . . . sacris est altaribus ammovendus, sic qui ultro ambit vel importunum se ingerit, est . . . repellendus (MGH, *Epist.* II, p. 206, 12). John the Deacon, *Vita Greg. M.* III, 2 (PL 75, 129A). Jaffé 1747. Humbert, *Adv. simon.* I, 13 (pp. 120 f.) has long extract from the *Vita Greg. text.*

¹⁶ Cf. *Greg. I, ibid.*: qui ad hoc, ut fiat hereticus, promovetur (*ed. cit.*, p. 206, 30). *Vita Greg. M.*, *ibid.* (129C). *Epist. Ps.-Widonis* (p. 5, 8).

¹⁷ *malignus ms.* Cf. *I Johan.* v, 19: et mundus totus in maligno positus. For use of this text in a comment on the *spiritus mundi* (*I Cor.* ii, 10), cf. Humbert, *Adv. simon.* I, 21 (p. 135, 32).

¹⁸ Cf. *I Petr.* ii, 16: et non quasi velamen habentes malitiae libertatem. For use of this text in a comparison of *vana libertas* and *vera libertas*, cf. Humbert, *De s. Romana eccl. Frag. B.*, ed. P. Schramm (*Kaiser, Rom u. Renovatio* II, Leipzig, 1929), p. 130, note 5.

¹⁹ *Ps.* lxi, 13.

unicuique iuxta opera sua. Certe si unicuique iuxta opus redditur, qui per simoniacam heresem dominium optinet ecclesiasticum, cum Simone mago, quem nullus catholicus infernum traditum dubitat, condemnabitur. Sed ne forte aliquis simplex excusetur, quid sit simoniaca heresis exponatur. Simoniaca heresis est ad imitationem Simonis pecuniam pro adipiscendo ecclesiasticum honore $\langle m \rangle$ proferre, vel dare, vel accipere, vel credere se tale facientem posse fieri sacerdotem. Quod ut verius credatur, liber actuum apostolorum²⁰ adhibeatur, in quo legitur quod Simon magus, postquam baptismum accepit, apostolo Petro pecuniam protulit, ut ei manus imponens ecclesiasticae censurae locum per sancti Spiritus donum tribueret. Cui statim apostolus, quia indignum erat et impossibile, anathema imposuit, eo quod talem dignitatem data pecunia habere se putavit. Hinc enim perdens christiani nominis dignitatem²¹ simoniacus dicitur, qui tam nefanda facere temptat. Et ideo sancti patres in Chalcedonense concilio²² omnem hominem aliquam ordinationem ecclesiasticam lepra tam pessima polluentem,²³ degradatione et anathemate ab ecclesia deiecerunt. Ideoque et insignis papa Gregorius hanc heresim magno Dei fervore succensus, primo apud Romam postremo apud Galliam,²⁴ divino ense percussit, et, interposito anathematis muro, a sancta ecclesia separavit. Unde colligi probabiliter potest, quod nullus in hac heresi[m] manens catholicus extat. Quod si non catholicus profecto aut paganus aut Iu- (fol. 19) daeus aut hereticus.²⁵ Sed hereticum non contingit nisi de male credere. Catholica quidem ecclesia sicut male viventes in se, ut testatur Isidorus,²⁶ tolerat, sic a se male credentes exterminat. Male credere autem simoniacorum in hoc est quod ecclesiasticae dignitatis censuram per sancti Spiritus donum, quod non nisi sanctis et humilibus datur, promissa pecunia se habere confidunt, quod omnino est impossibile, teste ipso Deo per hos prophetae:²⁷ *Super quem requiescet spiritus meus nisi super humilem et quietem et tementem verba mea?* velle manere qui elevari ad terrenum honorem et honorari ab hominibus cupit. Argumentum autem asserentibus hereticum non esse, qui quamvis data pecunia sub aliqua figura ecclesiasticum honorem acquirit, istud potest sufficere. Si ambiendo ecclesiastici privilegii jure, proferre pecuniam heresis est de nomine Simonis titulata, constat eum qui profert hereticum esse. Igitur hereticus est, qui pro ecclesiastici honoris ambitione pecuniam profert. Quod si solummodo proferre hereticum facit, quid putas facit etiam dare? Simon enim a quo haec heresis initium sumpsit, qui et ab apostolo pro huiusmodi crimine est dampnatus, de nullo nisi de cogitare et proferre est reprehensus. Sed quid plura? Si diligenti otio tota series Veteris ac Novi Testamenti scrutabitur, saepe numero haec pestis²⁸ divina ultione percussa videbitur. Quippe quae solummodo ad superbiam et vanam gloriam et cupiditatem et fucum²⁹ omnis malignitatis antiqui hostis

²⁰ Act. viii, 18-20. Cf. Humbert, *Adv. simon.* I, 4 (p. 107). *Epist. Ps.-Widonis* (p. 7).

²¹ The phrase 'christianae religionis et nominis dignitatem' appears in 3 Ps.-Isidorian decretals: *Anaclet.* I, 3 (ed. Hinschius, p. 68); *Eutician.* c. 8 (p. 212); *Felix II* c. 12, n. 10 (p. 486).

²² *Conc. Chalcedon.*, c. 2. Humbert, *Adv. simon.* I, 18 (quotes), 19; III, 3. *Epist. Ps.-Widonis* (p. 6, 6): Quam tamen obiectionem s. Calcedonensis canon penitus exterminat, cum etc. (paraphrase). *De ordin. pont.* (p. 10, 27) refers to it.

²³ Cf. *Epist. Ps.-Widonis*, note 4 *supra*.

²⁴ Cf. John the Deacon, *Vita Greg. M.* III, 2-7; for Rome, c. 5 (PL 75, 125 ff.).

²⁵ Compare Isidore, *Sent.* I, 16, n. 4: Paganus et haereticus (PL 83, 574). Cf. Humbert, *Adv. simon.* I, 11 (pp. 116, 23 and 37; 118, 12); II, 46, where the whole chapter

treats this *profana trinitas*, (pp. 194, 15 and 40; 195, 7). Cf. A. Michel, *Die Sentenzen des Kardinals Humbert*, p. 92, where these loci are indicated.

²⁶ *Sent.* I, 16, n. 3: s. ecclesia catholica, sicut male viventes in se patienter tolerat, ita male credentes a se repellit (PL 83, 571B). On *exterminat* (replacing *repellit*), cf. *Epist. Ps.-Widonis* in note 22 *supra*. Cf. Humbert, *Adv. simon.* III, 43 (tit.) '... quod heretici non sint a catholicis tolerandi sicut male viventes catholici' (p. 251). The argument is the same, but Isidore is not quoted.

²⁷ *Isa.* xi, 2; lxvi, 2.

²⁸ Cf. *Epist. Ps.-Widonis*: tam saeva pestis (p. 7, 13).

²⁹ Cf. Humbert, *Adv. simon.* I, 15: Quorum quia omnia sunt fucata, patet profecto, quod minimi aestimanda sunt, quae apud eos dicuntur sacramenta (p. 125, 47).

calliditate mundum perdens inventa est. Unde quisquis intellegit et divinam mortalibus concessam gratiam perdere non (fol. 19^r) optat, flendo et dolendo assiduis precibus divinum pulset auxilium, ut tam crudelis meretrix, quae tam occulte omnem christiani nominis³⁰ extinguit laborem, divina pellatur potentia, ne tantus honor christiano nomine et opere acquisitus vilissima et momentanea ambitione Christi cultoribus defraudetur, quia, ut beatus Augustinus ait:³¹ *Nulla helimosina, nullum beneficium, nec etiam pro nomine Christi martyrium hereticum iuvat, nisi ante finem huius vitae redintegratus et incorporatus fuerit sanctae ecclesiae.*

Igitur per omnipotentissimam divinitatis clementiam, vestrae excellentiae suppliciter obsecro magnificentiam, ut vestra pervigili cura ab omni quam iudicatis provincia, tam pestifera³² abiiciatur infirmitas, ne venenoso³³ deprehensa toxico nigrescens a Deo dedignetur ecclesia, sed potius omni puritate nitens, non habens, maculam aut, rugam,³⁴ Christi sortita thoro iugi permaneat foedere.

³⁰ See note 21 *supra*.

³¹ Fulgentius Ruspens., *De fide ad Petrum* c. 39 (PL 65, 704). *Epist. Ps.-Widonis* (p. 5) is the only contemporary use of this text to my knowledge. Cf. Humbert, *Adv. simon.* II, 21 (*tit.*) 'De eo quod non prosit symoniacis qualiscumque eorum helemosyna.'

³² Cf. *Epist.-Widonis* in note 28 *supra*.

³³ Cf. Humbert, *Adv. simon.* II, 13 (*tit.*) 'Qualiter viperæ conveniant symoniacis': 'perfidiam quam veneno diaboli ebria degluttivit ad seminarium sui interitus et aliorum . . . De quibus, quoniam venenati sunt, non nisi venenati filii nascuntur (p. 153, 36 and 44).'

³⁴ Cf. *Ephes.* v, 27.